

CONSIDERAȚII TEORETICE ȘI PRACTICE CU PRIVIRE LA INFRAȚIUNILE CARE ADUC ATINGERE UNOR RELAȚII DE CONVIETUIRE SOCIALĂ (art.220-222 CP RM)

Sergiu BRÎNZA, Vitalie STATI

Universitatea de Stat din Moldova

Scopul acestei cercetări științifice constă în stabilirea conținutului juridic al infracțiunilor prevăzute la art.220-222 CP RM. Printre altele, se argumentează că, spre deosebire de infracțiunile specificate la art.165 și 206 CP RM, proxenetismul presupune că victima își dă acordul în mod nealterat, voința ei de a se prostitua aparținându-i în totalitate, în mod liber. Se demonstrează de ce nu este posibil concursul ideal dintre determinarea la prostituție și constrângerea la prostituție. Se arată că încadrarea faptei conform art.221 CP RM exclude aplicarea suplimentară a art.197 CP RM sau a art.104 din Codul contravențional. Se ajunge la concluzia că aplicarea răspunderii în baza art.222 CP RM exclude calificarea suplimentară conform art.186-188, 190-192, 197 CP RM sau art.104 ori 105 din Codul contravențional. Nu în ultimul rând, se stabilește că aplicarea violenței sau amenințarea cu aplicarea violenței depășește cadrul infracțiunii specificate la art.222 CP RM. Deci, necesită calificare de sine stătătoare în baza art.151, 152 sau 155 CP RM ori art.78 din Codul contravențional.

Cuvinte-cheie: *convițuire socială, proxenetism, prostituție, distrugere, deteriorare, monument, obiect al naturii luat sub ocrotirea statului, profanarea mormintelor.*

THEORETICAL AND PRACTICAL CONSIDERATIONS WITH REGARD TO THE OFFENCES THAT PREJUDICES SOME FORMS OF SOCIAL COHABITATION (art.220-222 PC RM)

The purpose of this scientific research is to establish the legal content of the offences referred to at art.220-222 PC RM. Among other things, it is argued that, unlike the offences specified at art.165 and 206 PC RM, pimping implies that the victim consents unalterably, that the will to prostitute belongs to her fully, without any constraints. It is demonstrated that the ideal competition between the acts of persuasion to prostitution and coercion to prostitution is impossible. It is shown that classifying the act under art.221 PC RM immediately excludes the additional application of art.197 PC RM or art.104 of the Contravention Code. It is concluded that the application of penal liability under art.222 PC RM immediately excludes the supplementary qualification under art.186-188, 190-192, 197 PC RM or art.104 or 105 of the Contravention Code. Finally but not least, it is established that the use of violence or threat of use of violence goes beyond the offence specified at art.222 PC RM; so it requires the independent qualification under art.151, 152 or 155 PC RM or art.78 of the Contravention Code.

Keywords: *social cohabitation, pimping, prostitution, destruction, deterioration, monument, item of nature taken under state protection, desecration of graves.*

Ținând seama, în principal, de interconexiunile mai strânse ce există între obiectele juridice speciale ale unor sau altor infracțiuni, care sunt prevăzute în Capitolul VIII al Părții Speciale a Codului penal, putem distinge următoarele trei tipuri ale acestora: 1) infracțiuni contra sănătății publice (art.211-216 CP RM); 2) infracțiuni legate de traficul de substanțe narcotice, psihotrope, analoage sau precursori ai acestora (art.217-219 CP RM); 3) infracțiuni care aduc atingere unor relații de conviețuire socială (art.220-222 CP RM).

În cadrul prezentului studiu, atenția va fi focalizată pe infracțiunile care aduc atingere unor relații de conviețuire socială.

În contextul analizat, noțiunea de conviețuire socială are, pe de o parte, un sens larg, potrivit căruia cele mai multe relații sociale sunt, în fond, relații de conviețuire socială, relații de viață a unor oameni împreună cu alți oameni. În acest sens, și în cazul infracțiunilor contra persoanei se încalcă unele relații de conviețuire socială, după cum se încalcă asemenea relații și în cazul infracțiunilor contra patrimoniului. Mai mult, în sens larg, prin orice infracțiune se aduce atingere relațiilor sociale, deoarece orice infracțiune tulbura relațiile sociale, adică relațiile de conviețuire dintre oameni, relațiile de conviețuire socială.

Noțiunea de relații de conviețuire socială are însă și un sens mai restrâns, când avem în vedere acel mediu social care presupune contacte mai apropiate, directe, frecvente între oameni, a căror perturbare implică o suferință morală, cum sunt contactele care implică bună-cuviința și respect reciproc, moralitate publică și atitudine grijulie față de patrimoniul natural și cultural. Tocmai în acest sens este folosită noțiunea de conviețuire socială în capitolul de față.

Așadar, înțelesul noțiunii de conviețuire socială presupune bună-cuviință, politețe, curtoazie, alte asemenea atitudini prezente în viața de zi cu zi. Astfel, calitatea sau trăsătura distinctă a acestor atitudini este dată de aprecierea sau prețuirea reciprocă a persoanelor, prețuire exprimată prin stima, considerația sau respectul ce și-l datorează una alteia. Aceste atitudini pot contribui la întreținerea raporturilor interumane, dar aportul lor este redus, uneori numai formal, dacă nu sunt dublate de motivații morale puternice. Tot în categoria acestor manifestări de conviețuire socială sunt incluse și diferite atitudini de bună-cuviință și comportament „civilizat”, formate sub presiunea grupului. Specificul comun al acestor atitudini este faptul că ele depind mai mult de uzanțe decât de morală sau de drept; ele se formează treptat, spontan și nu sunt creația imediată a unei organizații.

După această notă de clarificare, în continuare vor fi analizate infracțiunile specificate la art.220-222 CP RM.

1. Proxenetismul

Fapta de proxenetism este incriminată în art.220 CP RM într-o variantă-tip și în două variante agravate.

În aceste condiții, varianta-tip a infracțiunii în cauză, specificată la alin.(1) art.220 CP RM, se exprimă în îndemnul sau determinarea la prostituție ori înlesnirea practicării prostituției, ori tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană, dacă fapta nu întrunește elementele traficului de ființe umane.

La rândul său, prima variantă agravată de infracțiune, consemnată alin.(2) art.220 CP RM, presupune săvârșirea infracțiunii prevăzute la alineatul (1):

- asupra a două sau mai multor persoane (lit.a));
- asupra unei femei gravide (lit.b));
- de două sau mai multe persoane (lit.c));
- de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional (lit.d)).

În sfârșit, cea de-a doua variantă agravată de infracțiune, specificată la alin.(3) art.220 CP RM, presupune săvârșirea infracțiunilor prevăzute la alineatul (1) sau (2) de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.

În Republica Moldova, numărul de cazuri de proxenetism înregistrate în ultimii ani se cifrează la: 126 – în anul 2006; 150 – în anul 2007; 165 – în anul 2008; 152 – în anul 2009; 131 – în anul 2010; 98 – în anul 2011; 132 – în anul 2012; 45 – în anul 2013; 63 – în anul 2014; 38 – în primele șase luni ale anului 2015 [5]. Desfășurarea relațiilor de conviețuire socială este condiționată, printre altele, de procurarea mijloacelor de existență prin muncă, în condiții de respect pentru regulile morale și de asigurare a demnității persoanei, împotriva faptelor de transformare a raporturilor sexuale în sursă de parazitism. Proxenetismul prezintă un grad de pericol social mai mare decât practicarea prostituției. De aceea, legea penală a Republicii Moldova, care nu incriminează fapta de practicare a prostituției, consideră totuși că fapta de proxenetism are un caracter infracțional.

Obiectul juridic generic al infracțiunii prevăzute la art.220 CP RM, în special, și al infracțiunilor prevăzute în Capitolul VIII al Părții Speciale a Codului penal, în general, îl formează relațiile sociale cu privire la sănătatea publică și conviețuirea socială.

Alături de conviețuirea socială, sănătatea publică constituie valoarea socială fundamentală ocrotită împotriva infracțiunilor prevăzute în Capitolul VIII al Părții Speciale a Codului penal. În conjunctura analizată, sănătatea publică este valoarea socială reprezentând sănătatea cumulată a indivizilor care formează un grup social organizat – sat, oraș, raion, municipiu, societatea în ansamblu.

Cât privește *obiectul juridic special* al infracțiunii de proxenetism, acesta îl formează relațiile sociale cu privire la moralitatea și neaservirea actelor sexuale.

Atunci când infracțiunea în cauză este comisă prin influențarea nemijlocită infracțională asupra corpului persoanei, acesta constituie *obiectul material*.

Victimă a infracțiunii prevăzute la art.220 CP RM poate fi oricare persoană, de sex feminin sau masculin. De regulă, particularitățile victimei nu au importanță la calificare. Excepție constituie ipoteza consemnată la lit.b) alin.(2) art.220 CP RM. În această ipoteză, răspunderea se agravează dacă victima are calitatea de femeie gravidă.

Sub aspectul prezenței sau lipsei libertății consimțământului victimei, infracțiunea de proxenetism urmează a fi delimitată de infracțiunile specificate la art.165 CP RM, precum și de infracțiunea de trafic de copii (art.206 CP RM), atunci când astfel de infracțiuni sunt săvârșite în scopul exploatării sexuale a victimei

în prostituție. În acest sens, scopul principal al art.165 CP RM, scop pe care i l-a atribuit legiuitorul, este în toate cazurile apărarea dreptului la libertatea de voință și acțiune a persoanei. În cazul art.206 CP RM, acest scop poate fi identificat doar în prezența circumstanțelor agravante consemnate la lit.a)-c), f) alin.(2) art.206 CP RM. În ce privește art.220 CP RM, care stabilește răspunderea pentru fapta de proxenetism, scopul acestei norme este cu totul altul: apărarea bunelor moravuri în relațiile de conviețuire socială și asigurarea licită a mijloacelor de existență.

Cu alte cuvinte, la proxenetism, victima își dă acordul în mod nealterat, voința ei de a se prostitua aparținându-i în totalitate, în mod liber. În cazul infracțiunii de proxenetism, victima își dă acceptul, consimte ne-stingherit (și întotdeauna în înțelegere cu făptuitorul) în vederea practicării prostituției, în scopul obținerii de avantaje reciproce.

În cazul infracțiunilor prevăzute la art.165 și la lit.a)-c), f) alin.(2) art.206 CP RM, situația este de altă natură: se atestă o viciere a consimțământului și, uneori, chiar lipsa consimțământului victimei. Deloc întâmplător, în dispoziția art.165 CP RM, în alineatul (1), se utilizează expresia „cu sau fără consimțământul acesteia (adică, al victimei – *n.a.*)”. Or, chiar și atunci când victima infracțiunilor specificate la art.165 CP RM își exprimă consimțământul (de a fi recrutată, transportată, transferată, adăpostită sau primită), acest consimțământ nu poate îndeplini condițiile unui consimțământ valabil exprimat. El este întotdeauna viciat datorită influențării îmbrăcând oricare din modalitățile consemnate la lit.a)-c) alin.(1) și la lit.f), g) alin.(2) art.165 CP RM.

Cât privește art.206 CP RM, în dispoziția acestuia nici nu sunt necesare cuvintele „cu sau fără consimțământul victimei”: din cauza vârstei lui, copilul nu este liber să-și dea consimțământul de a fi recrutat, transportat, transferat, adăpostit sau primit. Nici persoana care deține controlul asupra copilului nu este liberă să-și dea consimțământul. Aceasta deoarece scopul exprimării consimțământului este unul contrar legii, adoptând una din formele menționate la lit.a)-h) alin.(1) art.206 CP RM. Din aceste considerente, este nevalabil consimțământul acordat subiectului infracțiunii prevăzute la art.206 CP RM.

În ipoteza infracțiunilor specificate la art.165 CP RM, consimțământul victimei este nevalabil din alte considerente: el este afectat de constrângere sau de modalități de captare non-agresivă, îmbrăcând una din formele prevăzute la lit.a)-c) alin.(1) și la lit.f), g) alin.(2) art.165 CP RM.

Latura obiectivă a infracțiunii de proxenetism constă în fapta prejudiciabilă care se exprimă în acțiune. Acțiunea în cauză se prezintă sub următoarele modalități normative cu caracter alternativ:

- 1) îndemnul la prostituție;
- 2) determinarea la prostituție;
- 3) înlesnirea practicării prostituției;
- 4) tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană.

Prostituție poate fi considerată doar fapta care îndeplinește următoarele condiții: 1) întreținerea de acte sexuale cu diferite persoane care beneficiază de serviciile prostituatei; 2) procurarea mijloacelor de existență sau a principalelor mijloace de existență ca urmare a practicării de acte sexuale cu astfel de persoane. Esențial este că prostituția presupune întreținerea de acte sexuale (raporturi sexuale, acte de homosexualitate sau de satisfacere a poftelor sexuale în forme perverse) cu acele persoane care beneficiază de serviciile prostituatei. Prostituația nu poate presupune, de exemplu, prestarea serviciilor de masaj erotic. Or, de felul său, o asemenea activitate nu constituie un act sexual. De asemenea, prostituția nu poate presupune prestarea de servicii sexuale *on-line*. Aceasta întrucât o astfel de activitate nu presupune întreținerea de acte sexuale cu persoanele care beneficiază de serviciile prostituatei. Ea poate presupune practicarea de acte sexuale cu sine însăși (de exemplu, automasturbația) sau cu alte persoane care prestează servicii sexuale *on-line*. Însă, într-o asemenea ipoteză, nu vom fi în prezența prostituției. Astfel, în lipsa unei interpretări oficiale plauzibile a noțiunii de prostituție, optăm pentru varianta de interpretare cea mai restrictivă.

Precizăm că practicarea prostituției se sancționează în conformitate cu art.89 din Codul contravențional.

Referindu-ne concret la modalitățile normative ale acțiunii prejudiciabile specificate la art.220 CP RM, consemnăm că prin „îndemn la prostituție” se are în vedere stimularea interesului unei alte persoane pentru ca aceasta să practice prostituția (de exemplu, prin promisiunea unei vieți ușoare, fără muncă, cu distracții etc.). Îndemnul trebuie să se adreseze unei singure sau mai multor persoane concrete. Nu reprezintă îndemn la prostituție propagarea prostituției prin intermediul publicațiilor periodice, mijloacelor audiovizuale sau prin orice alt mod, având ca destinatar un cerc nedeterminat de persoane. Sub acest aspect, îndemnul la prostituție, ca modalitate normativă a infracțiunii specificate la art.220 CP RM, trebuie deosebit de difuzarea informației

publice și/sau săvârșirea unor fapte îndreptate spre propagarea prostituției, faptă prevăzută la alin.(2) art.90¹ din Codul contravențional.

Prin „determinare la prostituție” se înțelege întreprinderea unor eforturi de natură a influența o persoană să practice prostituția. Nu interesează dacă ideea de practicare a prostituției a fost sugerată victimei de către făptuitor sau de către altă persoană, ori dacă această idee a apărut mai înainte în conștiința victimei. Ceea ce interesează este ca făptuitorul, prin activitatea sa, să fi făcut ca victima să ia hotărârea de a practica prostituția.

Pentru calificare, nu contează metodele prin care s-a realizat determinarea la prostituție. În cazul în care determinarea la prostituție se face prin aplicarea violenței¹, intensitatea acesteia nu o poate depăși pe cea a vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății. În astfel de cazuri, se exclude calificarea suplimentară conform art.152 CP RM sau art.78 din Codul contravențional.

În ipoteza în care victima are calitatea de minor, determinarea la prostituție nu poate fi calificată conform art.208 și 220 CP RM. O asemenea soluție de calificare ar presupune încălcarea principiului de neadmitere a sancționării duble a aceleiași fapte. Trebuie aplicată o singură normă, și anume – art.208 CP RM. Alegerea în cauză o deducem nu din concurența dintre o normă specială și o normă generală: este extrem de dificil a stabili care normă din cele două este norma specială. Alegerea în cauză o facem reieșind din regula fixată la alin.(2) art.3 CP RM, potrivit căreia este interzisă interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale. Aplicarea art.208 CP RM este mai favorabilă făptuitorului, în comparație cu aplicarea art.220 CP RM. Această concluzie reiese din confruntarea sancțiunilor pe care le conțin cele două articole.

Revenind la analiza modalităților normative ale acțiunii prejudiciabile prevăzute la art.220 CP RM, menționăm că prin „înlesnirea practicării prostituției” se are în vedere ajutorul acordat unei persoane să practice prostituția (de exemplu, prin punerea la dispoziție a locuinței, prin finanțarea organizării unui local unde se va practica prostituția etc.).

În fine, prin „tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană” se înțelege obținerea de foloase patrimoniale sau nepatrimoniale de orice fel (bunuri, drepturi patrimoniale, avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale etc.) din practicarea prostituției de către o persoană, alta decât făptuitorul.

Infrațiunea specificată la art.220 CP RM este o infrațiune formală. În modalitatea de îndemn la prostituție, proxenetismul se consideră consumat din momentul îndemnului la prostituție, indiferent dacă persoana îndemnată a luat ulterior hotărârea de a practica prostituția sau nu. În modalitatea de determinare la prostituție, proxenetismul se consideră consumat din momentul luării de către victimă a hotărârii de a practica prostituția, indiferent dacă această hotărâre a fost realizată sau nu. În modalitatea de înlesnire a practicării prostituției, proxenetismul se consideră consumat dacă, prin ajutorul acordat de făptuitor, a fost facilitată practicarea sau continuarea practicării prostituției. În fine, în modalitatea de tragere de foloase de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană, proxenetismul se consideră consumat din momentul obținerii de către făptuitor, chiar și o singură dată, a foloaselor patrimoniale de pe urma practicării prostituției de către o altă persoană.

Latura subiectivă a infrațiunii prevăzute la art.220 CP RM se caracterizează prin intenție directă. Motivele infrațiunii examinate se concretizează de cele mai dese ori în interesul material.

În cazul infrațiunii de proxenetism, scopul constă în practicarea prostituției de către victimă. În contrast, în ipoteza infrațiunilor specificate la art.165 și 206 CP RM, scopul se exprimă în exploatarea sexuală a victimei, presupunând exploatarea ei în prostituție.

Ce înseamnă „exploatarea victimei în prostituție”? În statele în care prostituția este legalizată, aceasta înseamnă prestarea serviciilor de prostituție cu încălcarea normelor legale privind condițiile de muncă, salarizare, sănătate și securitate. În general însă, în toate statele (inclusiv în Republica Moldova) exploatarea victimei în prostituție are și o altă semnificație.

În acest sens, dacă victima nu a avut libertatea să ia hotărârea de a practica prostituția, fapta nu constituie infrațiunea de proxenetism, deoarece ea s-a realizat prin constrângere, și nu prin determinare. Cu alte cuvinte, nu pot fi compatibile noțiunile „determinare la prostituție” (utilizată la art.220 CP RM) și „constrângere la prostituție” (care se are în vedere în art.165 și 206 CP RM). Nu este posibil concursul ideal dintre determinarea la prostituție și constrângerea la prostituție: în cazul constrângerii la prostituție, victima nu poate să-și

¹ Precizăm: faptul că victima este supusă violenței sau amenințării cu violența nu înseamnă automat că suntem în prezența vreuneia dintre infrațiunile specificate la art.165 sau 206 CP RM. Dacă aplicarea unor asemenea procedee nu o pune pe victimă într-o situație fără ieșire, care ar sili-o să practice prostituția, nu putem califica cele săvârșite în conformitate cu art.165 sau 206 CP RM.

dirijeze acțiunile, fiind nevoită să urmeze voința făptuitorului; în cazul determinării la prostituție, victima are o alternativă, având de ales între a urma voința făptuitorului și a nu se conforma acesteia.

În mod regretabil, în practica judiciară cele două noțiuni se confundă. Astfel, într-o speță se relatează că *C.N. și C.V. au fost „impuse să practice prostituția pe parcursul a 24 de ore, zi și noapte, iar banii primiți în rezultatul acestei activități îi însușea proxenetul. Ele au fost preîntâmpinate că dacă vor refuza să presteze servicii sexuale „clienților”, vor fi pedepsite (bătute)...”* [1]. Bineînțeles, nu poate fi proxenet cel care săvârșește una din infracțiunile specificate la art.165 sau 206 CP RM. Utilizarea neadecvată a termenului „proxenet”, în vederea desemnării subiectului acestor infracțiuni, deja este generatoare de erori de calificare.

Constrângerea la prostituție este posibilă în două situații: 1) făptuitorul impune să practice prostituția persoana care a decis să înceteze această activitate; 2) făptuitorul impune victima să practice prostituția sub controlul lui sau al unei alte persoane, în pofida dorinței victimei de a practica prostituția de sine stătător [7]. Ca și în prima situație, în cea de-a doua voința făptuitorului este în dezacord cu voința victimei. Totuși, obiectul acestui dezacord diferă: disponibilitatea de a continua practicarea prostituției (în prima situație); modul de practicare a prostituției, de sine stătător sau sub supraveghere (în cea de-a doua situație).

În afară de cele două situații vizând constrângerea la prostituție, specificate mai sus, nu excludem nici situația când victima nu a practicat anterior prostituția, iar făptuitorul o impune să practice această activitate sub controlul lui sau al unei alte persoane.

Constrângerea la prostituție urmează a fi deosebită de determinarea la prostituție, constând în propunerea de a continua această activitate pentru o remunerare mai mare, inclusiv de a o continua în străinătate. La fel, nu poate fi considerată constrângere la prostituție promiterea de către făptuitor a unor foloase, facilități, privilegii. Astfel de oferte sunt posibile în contextul infracțiunii de proxenetism. Însă, ele nu sunt specifice pentru infracțiunile prevăzute la art.165 sau 206 CP RM, deoarece nu înrăutățesc poziția victimei, nu o pun într-o situație fără ieșire, care ar sili-o să continue practicarea prostituției.

În afară de scopul infracțiunii, o altă deosebire fundamentală dintre infracțiunea de proxenetism și infracțiunile specificate la art.165 sau 206 CP RM, care se referă la latura subiectivă, constă în finalitatea urmărită prin săvârșirea lor. Astfel, prin comiterea infracțiunii de proxenetism, făptuitorul trage foloase de pe urma practicării prostituției de către victimă. Totuși, victima își însușește o parte substanțială din beneficii. În contrast, în cazul infracțiunilor prevăzute la art.165 sau 206 CP RM, întreaga activitate are loc în scopul exclusiv de exploatare a victimei. De aceea, folosul obținut astfel este însușit în întregime (sau într-o proporție ce semnifică exploatarea) de către făptuitor. Iată un exemplu în acest plan, care se referă la infracțiunea de proxenetism: *în luna iunie 2003, C.S. lucra în calitate de băiaș în sauna de pe strada C., mun. Chișinău. În scopul obținerii profitului de pe urma practicării prostituției de către alte persoane, el le invita prin telefon pe L.T. și B.N. să presteze servicii sexuale. Pentru o oră de astfel de servicii clienții plăteau 200 de lei, din care 80 de lei fiecare prostituată îi dădea lui C.S.* [6].

Subiectul infracțiunii de proxenetism este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani.

În cele ce urmează, vor fi examinate agravantele consemnate la alin.(2) și (3) art.220 CP RM.

Astfel, în prezența agravantei prevăzute la *lit.a) alin.(2) art.220 CP RM*, infracțiunea de proxenetism este săvârșită asupra a două sau mai multor persoane.

Pentru aplicarea răspunderii în baza *lit.a) alin.(2) art.220 CP RM*, este necesar să fie întrunite următoarele două condiții: 1) să existe o pluralitate de victime; 2) făptuitorul să manifeste o intenție unică (dublă de un scop unic) de a îndemna sau a determina la prostituție două sau mai multe persoane, de a înlesni practicarea prostituției de către două sau mai multe persoane, de a trage foloase de pe urma practicării prostituției de către două sau mai multe persoane.

În vederea aplicării răspunderii în baza *lit.a) alin.(2) art.220 CP RM*, este important ca intenția de a comite proxenetismul asupra a două sau mai multor persoane să se formeze până la consumarea proxenetismului săvârșit asupra primei victime. Nu însă după aceasta. În caz contrar, cele săvârșite vor forma concursul dintre două sau mai multe infracțiuni de proxenetism.

În alt context, răspunderea se agravează conform *lit.b) alin.(2) art.220 CP RM* în cazul în care infracțiunea de proxenetism este săvârșită asupra unei femei gravide.

La momentul săvârșirii proxenetismului asupra femeii gravide, victima infracțiunii trebuie să aibă calitatea specială de femeie gravidă. Nu este obligatoriu ca făptuitorul să manifeste bună-știință în privința circumstanței

că victima se află în stare de graviditate. Dacă făptuitorul nu știa în genere despre graviditatea victimei, răspunderea penală nu-i poate fi agravată în bază lit.b) alin.(2) art.220 CP RM.

În cazul în care făptuitorul a considerat eronat că săvârșește proxenetismul asupra unei femei gravide, calificarea trebuie făcută în baza art.27 și lit.b) alin.(2) art.220 CP RM. Nu este acceptabilă oricare altă soluție de calificare: 1) alin.(1) art.220 CP RM; 2) lit.b) alin.(2) art.220 CP RM; 3) alin.(1) art.220 și lit.b) alin.(2) art.220 CP RM.

În alt registru, în prezența agravantei prevăzute la *lit.c) alin.(2) art.220 CP RM*, infracțiunea de proxenetism este săvârșită de două sau mai multe persoane.

Săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane presupune oricare din următoarele trei ipoteze: 1) săvârșirea infracțiunii de doi sau mai mulți coautori; 2) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, în comun cu una sau mai multe persoane, care nu întrunesc aceste semne (de exemplu, nu au atins vârsta răspunderii penale, sunt iresponsabile etc.); 3) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care întrunește semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei persoane, care nu întrunește aceste semne (de exemplu, nu a atins vârsta răspunderii penale, este iresponsabilă etc.).

Lipsa sau prezența înțelegerii prealabile dintre făptuitori nu poate influența calificarea celor săvârșite în baza lit.c) alin.(2) art.220 CP RM, dar poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei.

În sensul consemnat la lit.c) alin.(2) art.220 CP RM, noțiunea „de două sau mai multe persoane” presupune pluralitatea de făptuitori. Acești făptuitori trebuie să aibă calitatea de autori mijlociți (mediați) sau de autori nemijlociți (imediate) ai infracțiunii. Un singur autor al infracțiunii, alături de o persoană care numai contribuie la săvârșirea infracțiunii în calitate de organizator, instigator sau complice, nu este suficient pentru a opera circumstanța agravantă prevăzută la lit.c) alin.(2) art.220 CP RM.

În altă ordine de idei, răspunderea se agravează conform *lit.d) alin.(2) art.220 CP RM* în cazul în care subiectul are calitatea specială de persoană publică, persoană cu funcție de răspundere, persoană cu funcție de demnitate publică, persoană publică străină sau funcționar internațional. Noțiunile, care desemnează aceste cinci categorii de persoane, sunt definite în art.123 și 123¹ CP RM. Pentru calificarea faptei în baza lit.d) alin.(2) art.220 CP RM, nu are importanță de care din aceste categorii aparține subiectul infracțiunii. Totuși, această împrejurare poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei.

În fine, circumstanța agravantă consemnată la *alin.(3) art.220 CP RM* presupune săvârșirea infracțiunii de proxenetism de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.

După cum reiese din art.46 CP RM, trăsăturile grupului criminal organizat sunt: 1) să fie alcătuit din două sau mai multe persoane; 2) să constituie o reuniune stabilă; 3) să fie organizat în prealabil; 4) să aibă scopul comiterii unei sau mai multor infracțiuni.

Pornind de la definiția noțiunii „organizație criminală” din alin.(1) art.47 CP RM, putem deosebi următoarele condiții esențiale pe care trebuie să le îndeplinească această formă a participației: 1) organizația criminală reprezintă o reuniune de grupuri criminale organizate; 2) consolidarea grupurilor criminale într-o comunitate stabilă; 3) divizarea activității organizației între membrii organizației și structurile ei; 4) scopul organizației criminale este de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și a realizării de interese economice, financiare sau politice.

2. Distrugerea sau deteriorarea intenționată a monumentelor de istorie și cultură

La art.221 CP RM se stabilește răspunderea pentru distrugerea sau deteriorarea intenționată a monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului.

Ocrotirea monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, cuprinde prevederea și asigurarea lucrărilor de evidență, studiere, punere în valoare, salvare, protejare, conservare și restaurare; extinderea bazei materiale; folosința și accesibilitatea monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, pentru diverse investigații în procesul de instruire și propagare. Ocrotirea de către stat este exercitată de Parlament, de Guvern, de consiliile raionale, municipale, orașenești și comunale, de președinții raioanelor și de primari. În scopul de a preveni distrugerea sau deteriorarea monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, organele abilitate întocmesc lista zonelor de protecție a monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, și o propun spre confirmare Guvernului. În vederea menținerii integrității monumentelor de istorie și

cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, deținătorii lor cu orice titlu juridic sunt obligați: să ia măsuri ce asigură protecția și paza monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, prin punerea la adăpost și supravegherea lor, să respecte contractele de folosință etc.

În ipoteza în care aceste măsuri extrapenale se dovedesc a fi ineficiente, este oportună aplicarea mijloacelor penale de apărare împotriva distrugerii sau deteriorării intenționate a monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, în corespundere cu art.221 CP RM.

Obiectul juridic special al infracțiunii în cauză îl constituie relațiile sociale cu privire la integritatea, substanța și potențialul de utilizare a monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii luate sub ocrotirea statului.

Obiectul material al infracțiunii specificate la art.221 CP RM îl reprezintă, după caz: a) monumentele de istorie și cultură; b) obiectele naturii luate sub ocrotirea statului.

În conformitate cu art.1 al Legii privind ocrotirea monumentelor, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 22.06.1993 [7], monumente sunt obiectele sau ansamblurile de obiecte cu valoare istorică, artistică sau științifică, care reprezintă mărturiile ale evoluției civilizațiilor de pe teritoriul republicii, precum și ale dezvoltării spirituale, politice, economice și sociale, și care sunt înscrise în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat.

Este vorba de Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor, nr.1531 din 22.06.1993 [8].

În contextul examinat, prezintă interes următoarea speță: *C.D. a fost condamnat în baza art.221 CP RM. În fapt, la 15.02.2010, aproximativ la ora 02.00, aflându-se în satul Dubăsarii Vechi, raionul Criuleni, urmărind scopul sustragerii metalului neferos, a distrus cu un topor bustul astronomului și savantului Nicolae Donici instalat lângă Primăria satului Dubăsarii Vechi. Acesta făcea parte din lista obiectelor de artă monumentală și era ținut la evidență de Direcția Cultură și Turism Criuleni. Astfel, în urma acțiunilor lui C.D. monumentul în cauză și-a pierdut definitiv valoarea culturală* [16].

Considerăm nejustificată aplicarea răspunderii față de C.D. în conformitate cu art.221 CP RM. Or, din conținutul Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor, nr.1531 din 22.06.1993, rezultă că, la momentul comiterii infracțiunii, în satul Dubăsarii Vechi, raionul Criuleni, singurele monumente ocrotite de stat erau: așezarea din epoca bronzului; biserica „Sfântul Arhanghel Mihail” și necropola familiilor Donici și Macri; Conacul familiei Donici; tumulii din epoca antică. În concluzie, bustul astronomului și savantului Nicolae Donici din satul Dubăsarii Vechi, raionul Criuleni, nu putea să reprezinte obiectul material al infracțiunii specificate la art.221 CP RM.

Potrivit Legii privind ocrotirea monumentelor, toate monumentele situate pe teritoriul Republicii Moldova fac parte din patrimoniul ei cultural și natural și se află sub protecția statului. Sunt considerate monumente care fac parte din patrimoniul cultural: a) operele de arhitectură, sculptură sau pictură monumentală, elementele sau structurile cu caracter arheologic, inscripții, grote și grupuri de elemente care au valoare națională sau internațională din punct de vedere istoric, artistic sau științific; b) ansamblurile: grupuri de construcții izolate sau grupate, inclusiv zone construite, care, datorită arhitecturii, unității și integrității lor în peisaj, au valoare națională sau internațională din punct de vedere istoric, artistic sau științific; c) siturile: lucrări ale omului sau opere rezultate din conjugarea acțiunilor omului, precum și zonele incluzând terenurile arheologice care au valoare națională sau internațională din punct de vedere istoric, estetic, etnografic sau antropologic.

Monumente care fac parte din patrimoniul natural sunt considerate: a) formațiunile fizice și biologice care au valoare națională sau internațională din punct de vedere estetic sau științific; b) formațiunile geologice și fiziografice și zonele constituind habitatul speciilor animale și vegetale amenințate de dispariție, care au valoare națională sau internațională din punct de vedere științific sau al conservării; c) siturile naturale sau zonele naturale care au valoare națională sau internațională din punct de vedere științific, al conservării sau al frumuseții naturale.

Conform aceleiași legi, monumentele reprezintă bunuri imobile sau mobile. Monumente sub formă de bunuri imobile pot fi obiecte aparte ori ansambluri de obiecte. Monumente aparte sub formă de bunuri imobile se consideră: obiectele naturale cu valoare geologică, biologică, zoologică, antropologică, arheologică, etnografică, istorică, clădirile, construcțiile, monumentele în cimitire, operele de artă monumentală și de

arhitectură, tumulii, stelele de piatră, mormintele antice izolate, fortificațiile, drumurile antice, podurile străvechi și apeductele medievale.

Ansambluri de monumente sub formă de bunuri imobile se consideră: teritoriile și lanșafturile naturale, ansamblurile și siturile arheologice care cuprind cetățui de pământ, așezări nefortificate (grădiști, așezări antice, stațiuni ale omului primitiv, grote, peșteri, grupuri tumulare, necropole, straturi cu valoare arheologică), ansamblurile de monumente cu valoare istorică, arheologică sau memorială (memoriale, cimitire) care cuprind obiecte antropologice, valuri de pământ, stele de piatră, morminte antice izolate, șanțuri antice de apărare, obiecte etnografice, ansamblurile și rezervațiile de arhitectură urbană și rurală (orașe, centre orășenești, cartiere, piețe, străzi, cetăți, ansambluri monastice, curți boierești, parcuri, lanșafturi naturale cu obiecte de arhitectură).

Monumente sub formă de bunuri mobile se consideră: obiectele naturale cu valoare geologică, biologică, zoologică, antropologică, obiectele cu valoare numismatică (monede izolate, tezaure de monede și de obiecte antice), etnografică, arheologică (unelte de muncă, obiecte de uz casnic, arme, podoabe și alte piese cu valoare istorică), materialele epigrafice, relictule, obiectele cu caracter memorial, monumente ale științei și tehnicii, operele de artă (pictură, sculptură, grafică, obiecte de artă decorativă și aplicată), de anticariat, precum și monumentele documentare (acte ori documente scrise de mână sau dactilografiate, materiale cartografice, fotografii, filme, discuri, înregistrări audio sau video), cărțile (manuscripte, incunabule), edițiile vechi și rare.

Baza păstrării fenomenelor orale, sonore și spectaculoase o constituie fixarea lor documentară, inclusiv înregistrarea audio și video, transformarea lor în obiecte protejate ca monumente de cultură. Monumente pot fi obiectele ce s-au păstrat bine în întregime, în stare fragmentară ori în stare de ruină.

La atestarea statutului de monument, sunt interzise discriminările după criteriul cronologic, etnic, confesional sau de altă natură. Valoarea estetică, funcțională sau materială a monumentului este subsidiară față de calitatea de mărturie istorică. Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat se constituie pe baza investigațiilor pluridisciplinare, efectuate de Ministerul Culturii și de instituțiile subordonate acestui minister, de Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale, de Ministerul Mediului, Serviciul de Stat de Arhivă, Academia de Științe, instituțiile de învățământ superior, de fundațiile obștești, savanți, lucrători de muzeu și bibliotecă, de persoane particulare. Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat este precizat, avizat și propus spre aprobare Parlamentului de Ministerul Culturii.

Un sit, o operă de arhitectură, sculptură sau pictură monumentală etc. pot fi considerate obiect material al infracțiunii prevăzute la art.221 CP RM din momentul elaborării, de către organele abilitate, a actelor, în care se preconizează calitatea de monument, până în momentul în care aceste organe decid pierderea calității de monument. Numai organele de stat pentru ocrotirea monumentelor pot decide atribuirea² sau pierderea calității de monument³. Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat se reactualizează pe bază de liste adiționale la un interval de trei ani. Listele adiționale se întocmesc în baza studiilor de inventariere a fondului muzeistic, arheologic, arhitectural, urbanistic, etnografic, de artă plastică și memorial, ținându-se cont de avizele și propunerile instituțiilor specializate, ale altor instituții sau ale persoanelor particulare. Datele se centralizează, se verifică și se prelucrează de Ministerul Culturii.

În afară de monumentele de istorie și cultură, obiectul material al infracțiunii specificate la art.221 CP RM poate fi reprezentat de obiectele naturii luate sub ocrotirea statului. Aceste obiecte formează fondul ariilor naturale protejate de stat. Conform art.3 al Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 25.02.1998 [9], fondul ariilor naturale protejate de stat include obiectele și complexe naturale cu valoare primordială incontestabilă pentru: a) conservarea biodiversității și habitatelor naturale, în special de importanță internațională și transfrontalieră; b) conservarea habitatelor naturale de importanță specială pentru speciile migratoare de animale, în special în zonele lor de zbor, concentrare, hibernare, năpârlire și înmulțire; c) studierea proceselor naturale; d) restabilirea echilibrului ecologic; e) educarea ecologică a populației; f) dezvoltarea turismului ecologic.

² În context, prezentăm ca exemplu Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind edificarea monumentului poetului Dumitru Matcovschi în satul Vadul-Raşcov, raionul Șoldănești, nr.517 din 02.07.2014.*

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.178-184.

³ În acest sens, prezintă interes, de exemplu, Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind retragerea terenului ravenei „Creangă” din categoria zonelor de protecție a monumentelor, nr.210 din 25.02.1998.* Conform acesteia, din Lista monumentelor geologice și paleontologice ale naturii, luate sub protecția statului, se exclude ravena „Creangă” din preajma satului Giurgiulești, cu schimbarea destinației acesteia.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.30.

Fondul ariilor naturale protejate de stat constă din următoarele categorii de obiecte și complexe naturale: 1) delimitate în conformitate cu clasificarea Uniunii Internaționale de Conservare a Naturii: a) rezervație științifică; b) parc național; c) monument al naturii; d) rezervație naturală; e) rezervație peisajeră (de peisaj geografic); f) rezervație de resurse; g) arie cu management multifuncțional; 2) care nu țin de clasificarea Uniunii Internaționale de Conservare a Naturii: a) grădină dendrologică; b) monument de arhitectură peisajeră; c) grădină zoologică; 3) stabilite prin alte reglementări internaționale: a) rezervație a biosferei; b) zonă umedă de importanță internațională.

Astfel, *rezervația științifică* are ca obiectiv prioritar protecția mediului, efectuarea de cercetări științifice, educarea și instruirea ecologică a populației. Rezervația științifică are următoarele sarcini: a) conservarea biodiversității și menținerea complexului său natural în afara impactului antropic; b) conservarea stațiunilor terestre și a habitatelor acvatice (biotipurilor terestre și acvatice); c) efectuarea de cercetări științifice; d) aplicarea realizărilor științei din domeniul ariilor naturale protejate și realizarea programelor ecologice; e) ținerea analelor naturii; f) efectuarea monitoringului ecologic; g) colaborarea în domeniul ariilor naturale protejate cu organisme și instituții de specialitate din țară și din străinătate; h) popularizarea cunoștințelor privind protecția mediului; i) pregătirea cadrelor științifice și a specialiștilor în domeniul ocrotirii naturii, în special în cel al ariilor naturale protejate.

Parcul național are ca obiectiv păstrarea complexelor naturale de o deosebită importanță ecologică, estetică și cultural-istorică în vederea armonizării peisajelor geografice și folosirii lor durabile în scopuri științifice, culturale, turistice, instructive și educaționale. Parcul național are următoarele sarcini: a) conservarea și protejarea peisajelor geografice, a obiectelor geomorfologice, a regnului vegetal și animal, a monumentelor istorice și culturale în scopuri științifice, cognitive, recreative și economice; b) crearea de condiții pentru turism și odihnă; c) elaborarea și aplicarea metodelor științifice de conservare a obiectelor și complexelor naturale în condițiile folosirii lor în scopuri recreative; d) popularizarea cunoștințelor privind protecția mediului, educarea și instruirea ecologică a populației.

Monumentele naturii se clasifică în: a) geologice și paleontologice: peșteri, grote, denudații, stânci, râpe, recife, falii, cariere, pânii carstice, alte obiecte unice sau reprezentative din punct de vedere geologic, descoperiri paleontologice; b) hidrologice: lacuri, alte bazine acvatice, izvoare, râuri, albi vechi și alte obiecte unice sau reprezentative din punct de vedere hidrologic; c) zoologice: arii luate sub protecție în scopul conservării habitatelor unice sau tipice ale speciilor de animale rare, precum și a unor specii de animale rare sau periclitate; d) botanice: teritorii luate sub protecție în scopul conservării habitatelor unice sau tipice ale speciilor de plante endemice, relict, comunități ale lor, precum și a unor specii de plante rare sau periclitate, a arborilor seculari; e) mixte: spații în care se întâlnesc elementele enumerate la lit.a)-d); f) specii de plante și animale rare.

Rezervația naturală are ca obiectiv asigurarea condițiilor optime de protejare și restabilire a speciilor, a comunităților vegetale și animale semnificative din punct de vedere național.

Rezervația peisajeră (de peisaj geografic) are ca obiectiv conservarea peisajelor geografice de importanță națională, utilizarea lor reglementată în scopuri economice, estetice, culturale și recreative.

Rezervația de resurse are ca obiectiv conservarea resurselor naturale pentru menținerea lor în stare naturală în vederea valorificării ulterioare.

Aria cu management multifuncțional are ca obiectiv conservarea naturii și gospodărirea reglementată a resurselor naturale.

Grădina dendrologică are ca obiectiv conservarea unui anumit genofond de specii de arbori, arbuști și de alte plante cu flori ce prezintă interes științific aplicativ. Grădina dendrologică are următoarele sarcini de bază: a) conservarea în condiții artificiale a colecțiilor de plante (îndeosebi a speciilor rare sau periclitate) și a altor obiecte botanice de importanță științifică, didactică, economică și culturală; b) efectuarea de cercetări științifice; c) organizarea de expediții și participarea la expedițiile organizate de alte instituții în scopul studierii resurselor vegetale și completării genofondului; d) crearea de fonduri semincere, schimbul de semințe și de plante vii cu diferite instituții; e) cultivarea și selectarea speciilor valoroase de plante din flora spontană și valorificarea lor economică; f) elaborarea bazelor științifice ale arhitecturii peisajere; g) elaborarea bazelor științifice și metodologice ale protecției contra bolilor și vătămătorilor aduși de plante introduse; h) organizarea conferințelor și simpozioanelor științifice; i) editarea lucrărilor științifice, literaturii de popularizare a științei, registrelor de semințe și a altor lucrări legate de activitatea științifică a grădinii dendrologice.

Monumentul de arhitectură peisajeră are ca obiectiv păstrarea și dezvoltarea compozițiilor arhitectonice peisajere și servește ca depozit al genofondului de plante. Se declară monument de arhitectură peisajeră parcurile vechi, parcurile silvice, aleile cu valoare istorică, culturală, științifică, estetică, economică și recreativă.

Desfășurarea activităților în cadrul ariilor cu management multifuncțional, al rezervațiilor naturale, peisagistice și al monumentelor de arhitectură peisajeră se reglementează în conformitate cu Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la ariile cu management multifuncțional, Regulamentului-cadru cu privire la rezervațiile naturale, Regulamentului-cadru cu privire la rezervațiile peisagistice și Regulamentului-cadru cu privire la monumentele de arhitectură peisajeră, nr.784 din 03.08.2000 [11].

Grădina zoologică are ca obiectiv conservarea și studierea faunei sălbatice în condiții de captivitate în scopuri cognitive, educaționale și de cercetare științifică. Grădina zoologică are următoarele sarcini principale: a) conservarea în condiții artificiale a animalelor sălbatice, inclusiv a speciilor rare sau periclităte, exotice și locale, care au o deosebită valoare științifică, cognitivă și culturală; b) efectuarea de cercetări științifice; c) educarea ecologică și informarea publicului în domeniul faunei, zootehniei, reprezentarea diversității faunistice, creșterea animalelor sălbatice etc.⁴

Desfășurarea activităților în cadrul grădinilor dendrologice, grădinilor zoologice, rezervațiilor științifice se reglementează în conformitate cu Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la grădinile botanice, Regulamentului-cadru cu privire la grădinile dendrologice, Regulamentului-cadru cu privire la grădinile zoologice, Regulamentului-cadru cu privire la rezervațiile științifice, nr.785 din 03.08.2000 [12].

Rezervația biosferei se fondează în conformitate cu Programul UNESCO „Omul și biosfera” și are ca obiectiv conservarea elementelor și formațiunilor fizico-geografice, speciilor de plante și de animale de importanță națională și internațională, efectuarea de cercetări în sistemul monitoringului global.

Desfășurarea activităților în cadrul parcurilor naționale, monumentelor naturii, rezervațiilor de resurse și rezervațiilor biosferei se reglementează în conformitate cu Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea regulamentelor-cadru ale parcurilor naționale, monumentelor naturii, rezervațiilor de resurse și rezervațiilor biosferei, nr.782 din 03.08.2000 [13].

Zona umedă de importanță internațională se declară în conformitate cu hotărârea Secretariatului General al Convenției Ramsar și are ca obiectiv protecția și conservarea habitatelor naturale cu diversitate biologică specifică zonelor umede. Desfășurarea activităților în cadrul unei asemenea zone se reglementează în conformitate cu Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului-cadru al zonelor umede de importanță internațională, nr.665 din 14.06.2007 [15].

Pentru calificarea faptei în baza art.221 CP RM nu au importanță particularitățile prin care se caracterizează monumentele de istorie și cultură sau obiectele naturii luate sub ocrotirea statului. Asemenea particularități pot fi luate în considerare doar la individualizarea pedepsei.

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la art.221 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea sau inacțiunea de cauzare a distrugerii sau deteriorării; 2) urmările prejudiciabile sub forma distrugerii sau deteriorării; 3) legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Distrugerea este condiția monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, când aceste entități își pierd cu desăvârșire valoarea istorică, culturală, spirituală, astfel încât nu mai pot fi reprezentative prin prisma destinației lor.

Deteriorarea este acea condiție a monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, când numitele entități își pierd anumite calități (care sunt totuși recuperabile), deși în ansamblu acestea și-au păstrat configurația inițială.

Acțiunea de cauzare a distrugerii sau deteriorării se realizează prin următoarele metode: a) incendiere; b) provocarea exploziei; c) dărâmare; d) inundare; e) influențare mecanică sau chimică etc. Inacțiunea de cauzare a distrugerii sau deteriorării constă în neîntreprinderea măsurilor de oprire a propagării incendiului, inundației etc., deși făptuitorul putea și trebuia să întreprindă astfel de măsuri.

⁴ Conform Legii grădinilor zoologice, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 14.06.2007,* grădina zoologică este unitatea care se constituie prin separarea unor suprafețe terestre și/sau acvatice, supuse unui regim special de administrare, care deține animale din speciile sălbatice în condiții artificiale optime, în scopul prezentării lor publicului o perioadă de cel puțin șapte zile pe an; grădinile zoologice includ voliere, terarii, acvarii, delfinari; fac excepție circurile, magazinele zoologice și alte unități care nu expun publicului un număr semnificativ de animale și specii.

* Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.107-111.

Calificarea faptei conform art.221 CP RM exclude aplicarea suplimentară a art.197 CP RM sau a art.104 din Codul contravențional.

Dacă încălcarea regimului de administrare și protecție a obiectelor naturii, luate sub ocrotirea statului, se manifestă în alte forme decât cauzarea distrugerii sau deteriorării, cele comise pot fi calificate conform art.235 CP RM. Totodată, dacă încălcarea regulilor de ocrotire și de folosire a monumentelor de istorie și de cultură, a monumentelor care fac parte din patrimoniul natural sau a obiectivelor ocrotite de stat, precum și a obiectelor sau a documentelor care prezintă valoare istorică sau culturală, nu implică producerea urmărilor prejudiciabile sub forma distrugerii sau deteriorării, atunci cele comise pot fi calificate potrivit art.74 din Codul contravențional.

Infrațiunea prevăzută la art.221 CP RM este o infrațiune materială. Ea se consideră consumată din momentul survenirii urmărilor prejudiciabile sub forma distrugerii sau deteriorării monumentelor de istorie și cultură sau a obiectelor naturii luate sub ocrotirea statului.

Latura subiectivă a infrațiunii în cauză se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. Motivele infrațiunii specificate la art.221 CP RM se pot exprima în: interesul material privind terenul pe care este amplasat monumentul de istorie și cultură sau obiectul naturii luat sub ocrotirea statului; interesul material presupunând executarea comenzii de săvârșire a infrațiunii în schimbul unei remunerații materiale; răzbunare; ură socială, națională, rasială sau religioasă; motive huliganice etc.

Subiectul acestei infrațiuni este: 1) persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infrațiunii a atins vârsta de 16 ani; 2) persoana juridică (cu excepția autorității publice).

Subiectul infrațiunii (în partea care se referă la distrugerea sau deteriorarea intenționată a monumentelor de istorie și cultură) poate fi și deținătorul cu orice titlu juridic al monumentului, inclusiv proprietarul acestuia. Astfel, conform Legii privind ocrotirea monumentelor, dreptul de a dispune de monumentele ce constituie proprietate privată este exercitat de proprietar. Deținătorii cu orice titlu juridic ce posedă, folosesc sau păstrează monumente cu valoare istorică, artistică sau științifică, luate la evidență sau înscrise în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, sunt obligați să respecte prevederile numitei legi, condiție ce se include în actele de proprietate, de cumpărare-vânzare sau de închiriere. În vederea menținerii integrității monumentelor, deținătorii lor cu orice titlu juridic sunt obligați: să ia măsuri ce asigură protecția și paza monumentelor prin punerea la adăpost și supravegherea lor, să respecte contractele de folosință și Regulamentul privind intervenția în zonele de protecție a monumentelor și folosința lor. În caz de nimicire, tăgădnare a lucrărilor de salvare, protejare, conservare și restaurare a monumentelor etc., responsabil este, printre alții, deținătorul. Tot deținătorul este responsabil de integritatea și utilizarea monumentelor documentare ce se află în proprietatea organizațiilor obștești sau a persoanelor particulare.

3. Profanarea mormintelor

Fapta de profanare a mormintelor este incriminată în art.222 CP RM într-o variantă-tip și într-o variantă agravată.

Astfel, varianta-tip a acestei infrațiuni, specificată la alin.(1) art.222 CP RM, se exprimă în profanarea prin orice mijloace a unui mormânt, a unui monument, a unei urne funerare sau a unui cadavru, precum și în însușirea obiectelor ce se află în mormânt sau pe el.

În varianta sa agravată, consemnată la alin.(2) art.222 CP RM, profanarea mormintelor este săvârșită:

- de două sau mai multe persoane (lit.a));
- din motive de ură socială, națională, rasială ori religioasă (lit.b)).

Protecția penală a relațiilor de conviețuire socială poate fi condiționată de respectul și venerația față de cei dispăruți și față de obiectele care simbolizează amintirea acestora. Persoanei decedate i se datorează respect cu privire la memoria sa, precum și cu privire la corpul său. Tocmai în vederea prevenirii și combaterii manifestărilor de lipsă de respect și venerație față de cei dispăruți și față de obiectele care simbolizează amintirea acestora, la art.222 CP RM este incriminată fapta de profanare de morminte.

Obiectul juridic special al infrațiunii de profanare a mormintelor îl formează relațiile sociale cu privire la cultivarea și păstrarea sentimentului de respect și pietate față de cei decedați și față de obiectele care păstrează memoria lor.

Din această perspectivă, prezintă interes următoarea speță: *T.A. a fost învinuită de comiterea infrațiunii prevăzute la alin.(1) art.222 CP RM. În fapt, la 28.07.2011, aceasta se afla în cimitirul din satul Cristești, raionul Nisporeni. În aceste circumstanțe, ea a răsturnat monumentul de pe mormântul fiului său, T.P. După*

aceasta, T.A. a distrus cu un ciocan monumentul. Examinând cauza respectivă în calitate de instanță de recurs, Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a menționat că profanarea este o tratare fără respectul cuvenit a lucrurilor considerate sfinte. Însă, acțiunea săvârșită de T.A. nu a exprimat lipsă de respect. Din contra, prin înlăturarea monumentului de pe mormântul fiului său ea a vrut să aducă acel mormânt în corespundere cu viziunile sale ortodoxe. Ca mamă a copilului decedat, ea a avut dreptul să îngrijească de mormântul fiului său după propria dorință [12]. Așadar, nu se poate exprima în profanare acea faptă care nu aduce atingere relațiilor sociale cu privire la cultivarea și păstrarea sentimentului de respect și pietate față de cei decedați și față de obiectele care păstrează memoria lor. În consecință, o asemenea faptă trebuie calificată conform art.186-188, 190-192, 197 CP RM sau alin.(5) art.54, art.104 ori 105 din Codul contravențional.

În alt context, în cazul însușirii (sustragerii) obiectelor ce se află în mormânt sau pe el, infracțiunea specificată la art.222 CP RM aduce atingere, în plan secundar, relațiilor sociale cu privire la posesia asupra obiectelor ce se află în mormânt sau pe el (posesia din partea moștenitorilor celor decedați). În acest caz, obiectul juridic special al infracțiunii analizate are un caracter multiplu.

Obiectul material al infracțiunii prevăzute la art.222 CP RM îl constituie, după caz: a) mormântul; b) monumentul; c) urna funerară; d) cadavrul; e) obiectele ce se află în mormânt sau pe el.

Prin „mormânt” se înțelege locul în care se află înhumat cadavrul. El cuprinde partea respectivă de teren cu toate anexele care se află pe acesta: împrejmuire, felinare, bancă, obiecte religioase etc. Se are în vedere, inclusiv, un mormânt de război, adică un loc de înhumare a militarilor căzuți în luptă sau a victimelor civile ale războiului, indiferent dacă este un mormânt individual sau un mormânt comun. În acest caz, profanarea de morminte poate să subziste alături de profanarea simbolurilor de stat, infracțiune prevăzută la art.347 CP RM.

În contextul art.222 CP RM, noțiunea de monument nu are același înțeles ca noțiunea similară din art.221 CP RM. Ca obiect material al infracțiunii de profanare a mormintelor, monumentul reprezintă construcția sepulcrală, aflată pe un mormânt sau alături de acesta, având menirea de a exprima sentimentele de respect și venerație față de cel dispărut. Dacă, prin distrugere sau deteriorare, se profanează un monument, care, pe lângă faptul că păstrează memoria celor decedați, reprezintă un monument de istorie și cultură (în sensul art.221 CP RM), cele săvârșite vor reprezenta concursul infracțiunilor prevăzute la art.221 și 222 CP RM.

Prin „urnă funerară” se înțelege cenușarul, adică vasul în care se păstrează cenușa morților incinerați.

Prin „cadavru” se înțelege rămășița trupească a celui decedat (temporar neînhumat sau exhumat).

Prin „obiecte ce se află în mormânt sau pe el” se înțelege obiectele ce se află asupra cadavrului înhumat (vestimentația, decorațiile etc.), sicriul sau obiectele de pe mormânt, care nu fac parte din monument (coroana de flori, buchetele de flori etc.).

Latara obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.221 CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de profanare prin orice mijloace a unui mormânt, a unui monument, a unei urne funerare sau a unui cadavru. De asemenea, fapta prejudiciabilă se poate exprima în acțiunea de însușire (sustragere) a obiectelor ce se află în mormânt sau pe el. În această din urmă situație, pentru întregirea laturii obiective se mai cere producerea urmărilor prejudiciabile sub forma prejudiciului patrimonial efectiv, precum și prezența unei legături cauzale dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

În general, profanarea constă în influențarea nemijlocită infracțională asupra mormântului, monumentului, urnei funerare sau cadavrului, prin alterarea materială ori prin schimbarea poziției, a înfățișării respectivei entități, de natură a exprima lipsa de respect sau venerație față de memoria celui dispărut. Profanarea poate fi realizată și prin efectuarea de acte care nu alterează substanța sau poziția mormântului, monumentului, urnei funerare sau cadavrului, dar care exprimă aceeași lipsă de respect sau venerație față de memoria celui dispărut (de exemplu, desenarea unor scene obscene, scrierea unor cuvinte lipsite de respect etc.).

La concret, prin „profanare” se înțelege: în privința mormântului – nivelarea, săparea, devastarea, aruncarea în aer pe calea exploziei etc.; în privința monumentului – distrugerea, deteriorarea, răsturnarea, aplicarea unor inscripții sau simboluri pângăritoare etc.; în privința urnei funerare – sfărâmarea urnei, alterarea materială a cenușei din urnă, risipirea cenușei astfel încât să nu mai poată fi recuperată etc.; în privința cadavrului – dezmembrarea, mutilarea, schimbarea poziției în mormânt, necrofilia etc.

Cât privește necrofilia, aceasta are la bază atracția sexuală față de cadavre, obiectivizată în săvârșirea de acte sau contacte sexuale cu cadavrul. Formele extreme de manifestare a necrofiliei sunt: necrosadismul (bertranismul), presupunând tendința de a pângări cadavrul pe calea amputării mamelelor sau a organelor genitale; necrofagia, adică consumarea de părți ale cadavrului (de cele mai dese ori, de organe genitale).

Aceste împrejurări nu influențează asupra calificării faptei în baza art.222 CP RM, însă pot fi luate în considerare la individualizarea pedepsei.

Dacă acțiunea asupra mormântului, monumentului, urnei funerare sau cadavrului este justificată legalmente, cele comise nu pot fi considerate profanare a mormintelor. De exemplu, examinarea cadavrului și exhumarea acestuia trebuie efectuate conform art.120 și, respectiv, art.121 din Codul de procedură penală; lichidarea sau transmutarea cimitirului trebuie efectuată potrivit pct.42, 43 ale Hotărârii Guvernului Republicii Moldova despre aprobarea Regulamentului cu privire la cimitire, nr.1072 din 22.10.1998 [10]; expertiza morfopatologică a pacientului decedat se efectuează în conformitate cu art.59 al Legii ocrotirii sănătății, dacă, în timpul vieții, el sau rudele sale nu și-au exprimat dezacordul; gestionarea deșeurilor cadaverice trebuie efectuată în corespundere cu Hotărârea Ministerului Sănătății cu privire la aprobarea și implementarea Regulamentului privind gestionarea deșeurilor medicale, nr.5 din 14.12.2001 [14], etc.

De asemenea, de exemplu, în anexa la decizia Consiliului municipal Chișinău cu privire la aprobarea Regulamentului funcționării cimitirelor din mun. Chișinău, nr.4/14 din 15.04.2010 [4], se menționează, printre altele:

- înhumările pot fi provizorii sau pe termen nelimitat. Înhumările provizorii se efectuează în parcele speciale, destinate înmormântărilor provizorii. Înhumările provizorii pot fi efectuate în cazurile în care transportarea răposatului este interzisă de organele medico-sanitare sau în cazurile în care cei care înmormântează își asumă obligațiunea de a transfera osemintele în alt cimitir sau în alt loc destinat înmormântării pe termen nelimitat (pct.2.1-2.3);
- depunerea răposatului în biserică (criptă) se permite numai pe baza certificatului de îmbalsamare, dacă de la survenirea decesului au trecut nu mai mult de 72 ore. Nu pot fi aduși în biserică (criptă) decedații în urma unor boli contagioase (holeră, pestă). Deschiderea mormintelor sau exhumarea se permite numai de la 1 noiembrie până la 31 martie și nu mai devreme de 7 ani de la înhumare. Acest act se efectuează în conformitate cu cerințele organelor medico-sanitare, în prezența rudelor sau a reprezentantului lor, care acționează în bază de procură și a reprezentantului administrației cimitirului. Deschiderea mormântului și exhumarea se consemnează într-un proces-verbal, cu anexarea acestuia în registrul cimitirului. În cazurile prevăzute de lege, deschiderea mormântului sau exhumarea se efectuează în conformitate cu cerințele organelor medico-sanitare, conform deciziei organelor respective, în prezența reprezentantului lor oficial, a rudelor sau a reprezentantului lor care acționează în bază de procură și a reprezentantului administrației cimitirului. Extrasul din procesul-verbal se anexează în registrul cimitirului (pct.2.7-2.9);
- mormintele comune sunt destinate înhumării defuncțiilor neidentificați, decedaților fără rude sau decedaților a căror înhumare a fost refuzată de rude sau alte persoane. Dimensiunile mormintelor comune sunt limitate numai de cerințele organelor medico-sanitare. Pe locul înhumării se instalează doar un pylon cu numărul respectiv. Numele înhumaților se scrie pe crucea comună (pct.3.9);
- înhumările se efectuează doar pe loturile arendate, în locurile libere de înhumări ale cimitirului. În cazul în care mormintele vechi nu sunt înscrise în registrul cimitirului, sunt în stare deplorabilă și nu pot fi identificate, se permite rearendarea acestor loturi. În acest caz osemintele descoperite la săpatul gropii pentru mormânt sau cavou se reînsumează în mormântul comun pe contul noului concesionar. Reînsumarea se trece în registrul cimitirului. În cazul în care mormântul precedent este determinat prin cruce, ogradă sau piatră funerară, rearendarea este interzisă. În cazul în care la săpatul gropii se descoperă oseminte neidentificate, săpatul se suspendează. Exhumarea se efectuează în prezența reprezentantului organelor de drept și a reprezentantului instituției istorico-științifice (Academia de Științe a Moldovei, Muzeul Republican, Asociația ocrotirii monumentelor de istorie și cultură). Dacă osemintele pot fi identificate sau se constată că ele prezintă interes istorico-științific, deschiderea mormântului se suspendează definitiv sau până la decizia specială a Consiliului municipal Chișinău, la cererea instituției istorico-științifice. În aceste cazuri mormântul se trece în registrul cimitirului (pct.3.11 și 3.12).

Dacă astfel de reglementări nu se respectă, există temeiul aplicării răspunderii conform art.222 CP RM.

În ce privește noțiunea de însușire (sustragere), se are în vedere luarea ilegală și gratuită a bunurilor mobile din posesia altuia, care a cauzat un prejudiciu patrimonial efectiv acestuia, săvârșită în scop de cupiditate. Însușirea (sustragerea) obiectelor ce se află în mormânt sau pe el se comite în privința protezelor de aur sau bijuteriilor din metale nobile, aflate asupra cadavrului, ori în privința obiectelor din metale neferoase de pe mormânt (crucea, monumentul sau fragmentele din acesta etc.), ori în privința altor asemenea obiecte ce se află în mormânt sau pe el.

În această ipoteză, făptuitorul ar putea încălca reguli de genul celor stabilite în pct.3.13 din anexa la decizia Consiliului municipal Chișinău cu privire la aprobarea Regulamentului funcționării cimitirelor din mun. Chișinău, nr.4/14 din 15.04.2010: „Dacă în cazul menționat în pct.3.11 se descoperă obiecte de preț sau de istorie și cultură, ele se reînsumează împreună cu osemintele în noul mormânt. Fac excepție cazurile când, la decizia organelor de specialitate și a organelor administrației publice locale, obiectele pot fi extrase în patrimoniul țării sau expuse în muzee. În acest caz faptul se documentează printr-un proces-verbal, în care se conține descrierea obiectelor. Se anexează bonul de predare a obiectelor către instituțiile respective”.

De exemplu, însușirea (sustragerea) obiectelor aflate pe mormânt a fost săvârșită în următorul caz: *L.V. a fost condamnat în baza lit.a) alin.(2) art.222 CP RM. În fapt, în noaptea de 21.03.2004 spre 22.03.2004, acesta, împreună cu o altă persoană, au pătruns pe teritoriul Cimitirului Catolic de pe str. Trandafirilor 11 din mun. Chișinău, de unde au sustras de pe patru morminte obiecte de teracotă din marmură neagră, în valoare totală de 30019,10 lei* [3].

Însușirea (sustragerea) obiectelor ce se află în mormântul de război sau pe el trebuie deosebită de infracțiunea specificată la alin.(3) art.137¹ CP RM (atunci când aceasta presupune ipoteza de jefuire pe câmpul de luptă a morților, săvârșită în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional). În această ipoteză, se sustrag obiectele aflate asupra cadavrului militarului neînhumat care să găsește pe câmpul de luptă.

Pentru calificarea faptei în baza art.222 CP RM nu are importanță timpul scurs de la moartea celui decedat, nici dacă acesta este înhumat sau nu, nici dacă acesta este înhumat într-un cimitir sau în afara cimitirului, nici mărimea prejudiciului cauzat prin profanare etc.

De asemenea, este irelevantă categoria de care aparține cimitirul în care se pot afla mormântul, monumentul, urna funerară, cadavrul sau obiectele ce se află în mormânt sau pe el. De exemplu, potrivit pct.1.3 din anexa la decizia Consiliului municipal Chișinău cu privire la aprobarea Regulamentului funcționării cimitirelor din mun. Chișinău, nr.4/14 din 15.04.2010, cimitirele existente în Chișinău se împart în patru categorii: categoria I – Cimitirul Central; categoria II – cimitirele Doina, Sf. Treime, Catolic, Evreiesc; categoria III – cimitirele Buiucanii Vechi, Ștefan Ciobanu, Băcioii Noi; categoria IV – cimitirele Petricani, Sculeni, Ciocana.

Eventual, asemenea circumstanțe pot fi luate în considerare la individualizarea pedepsei.

Aplicarea răspunderii în baza art.222 CP RM exclude calificarea suplimentară conform art.186-188, 190-192, 197 CP RM sau art.104 ori 105 din Codul contravențional. Aplicarea violenței sau amenințarea cu aplicarea violenței (de exemplu, asupra paznicului cimitirului) depășește cadrul infracțiunii specificate la art.222 CP RM. Deci, necesită calificare de sine stătătoare în baza art.151, 152 sau 155 CP RM ori art.78 din Codul contravențional.

Dacă făptuitorul, înainte de a batjocori un cadavru (dându-și seama că săvârșește fapta asupra unui cadavru), comite omorul cu deosebită cruzime, infracțiunea prevăzută la lit.j) alin.(2) art.145 CP RM va putea forma concurs cu infracțiunea specificată la art.222 CP RM. În astfel de cazuri, vom fi în prezența a două infracțiuni distincte, succesive, care vor primi haina juridică firească fiecareia.

În cazul în care prelevarea sau utilizarea țesuturilor victimei presupune profanarea cadavrului, infracțiunea prevăzută la lit.n) alin.(2) art.145 CP RM va forma concurs cu infracțiunea prevăzută la art.222 CP RM.

Este de menționat că ofensa adusă sentimentelor religioase ale persoanelor fizice, profanarea obiectelor venerate de acestea, a localurilor, monumentelor, a simbolicii lor conceptuale atrage răspunderea nu conform art.222 CP RM, dar potrivit alin.(5) art.54 din Codul contravențional. Într-o asemenea ipoteză, fapta săvârșită nu presupune lipsă de respect sau venerație față de memoria celor dispăruți.

Infracțiunea prevăzută la art.222 CP RM este o infracțiune formală (în partea care constă în profanarea prin orice mijloace a unui mormânt, a unui monument, a unei urne funerare sau a unui cadavru) sau materială (în partea care constă în însușirea (sustragerea) obiectelor ce se află în mormânt sau pe el). Infracțiunea analizată se consideră consumată din momentul realizării acțiunii de profanare, sau, respectiv, din momentul în care făptuitorul obține posibilitatea reală de a se folosi și a dispune de obiectele ce se află în mormânt sau pe el.

Latura subiectivă a infracțiunii specificate la art.222 CP RM se caracterizează prin intenție directă. Motivele infracțiunii în cauză se pot exprima în: interesul material; motive huliganice; răzbunare; năzuința de satisfacere a necesității sexuale; năzuința de oficiere a unor ritualuri ezoterice sau pseudoreligioase etc. În ipoteza în care motivul infracțiunii constă în ura socială, națională, rasială ori religioasă, răspunderea se agravează potrivit lit.b) alin.(2) art.222 CP RM. În cazul însușirii (sustragerii) obiectelor ce se află în mormânt sau pe el, este obligatorie stabilirea scopului de cupiditate.

Sub aspectul examinării laturii subiective, este necesară delimitarea infracțiunii prevăzute la art.222 CP RM de tentativa la infracțiunea specificată la art.145 CP RM. Or, dacă, la momentul săvârșirii faptei, subiectul își da seama că săvârșește fapta asupra unui cadavru, cele săvârșite se vor califica, eventual, ca profanare a mormintelor, în conformitate cu art.222 CP RM (avându-se în vedere ipoteza de profanare a unui cadavru). O situație diferită atestăm în cazul în care, fără a-și da seama că ținta atacului său este o persoană care decedase cu puțin timp înainte, făptuitorul efectuează o împușcătură ochită în capul acesteia. În cazul dat, cele săvârșite reprezintă tentativa de omor.

Subiectul infracțiunii de profanare a mormintelor este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani.

Explicațiile privind natura juridică a circumstanței agravante, consemnate la *lit.a) alin.(2) art.222 CP RM* – „de două sau mai multe persoane” – au fost oferite în legătură cu investigarea agravantei specificate la *lit.c) alin.(2) art.220 CP RM*. Facem trimitere la aceste explicații, cu ajustările de rigoare.

Conform *lit.b) alin.(2) art.222 CP RM*, răspunderea se agravează în cazul în care infracțiunea de profanare a mormintelor este săvârșită din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă.

Prin „motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă” trebuie de înțeles motivele de sorginte extremistă, generate de atitudinea ostilă a făptuitorului față de o întreagă categorie socială, etnie, rasă sau confesiune, de care poate aparține victima infracțiunii.

Pentru aplicarea răspunderii în baza *lit.b) alin.(2) art.222 CP RM* nu este obligatoriu ca făptuitorul să aparțină de o grupare extremistă, să poarte însemne extremiste, să aibă ținută specifică etc., să poarte arme sau obiecte asimilate armelor având însemne extremiste, să lase la locul săvârșirii infracțiunii inscripții, imagini, simboluri, foi volante cu caracter extremist, să săvârșească infracțiunea în zilele având semnificație extremistă etc. Eventual, astfel de circumstanțe vor fi luate în considerare la individualizarea pedepsei stabilite pentru infracțiunea prevăzută la *lit.b) alin.(2) art.222 CP RM*.

Nu poate fi aplicată răspunderea în conformitate cu *lit.b) alin.(2) art.222 CP RM* în acele cazuri când victima este reprezentantul altei categorii sociale, etnii, rase sau confesiuni, însă nu există suficiente temeiuri pentru a considera că, la săvârșirea infracțiunii, făptuitorul a fost ghidat de motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă. În astfel de cazuri, ura este una personalizată, fiind îndreptată exclusiv asupra victimei nemijlocite a infracțiunii, nu asupra unei întregi categorii sociale, etnii, rase sau confesiuni.

Bibliografie:

1. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1ra-729/2007. Moldlex
2. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 30.10.2012. Dosarul nr.1ra-979/12. www.csj.md
3. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 04.06.2008. Dosarul nr.1ra-794/08. www.csj.md
4. Decizia Consiliului municipal Chișinău cu privire la aprobarea Regulamentului funcționării cimitirelor din mun. Chișinău, nr.4/14 din 15.04.2010. <http://www.chisinau.md/lib.php?l=ro&idc=408&year=2010&month=&day=&page=1>
5. Informația operativă privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2007. http://mai.gov.md/tabel_2007; Informația operativă privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2008. http://mai.gov.md/tab_stat2008; Informația operativă privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2009. <http://mai.gov.md/content/4459>; Informația operativă privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2010. <http://mai.gov.md/content/6945>; Informația operativă privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2011. <http://mai.gov.md/content/11047>; Informația operativă privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2012. <http://mai.gov.md/content/21556>; Informația operativă privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova în perioada de 12 luni ale anului 2013. <http://mai.gov.md/content/26521>; Informația operativă privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova pentru 12 luni ale anului 2014. <http://mai.gov.md/ro/advanced-page-type/date-statistice>; Informația operativă privind starea infracționalității pe teritoriul Republicii Moldova pentru primele șase luni ale anului 2015. <http://mai.gov.md/ro/advanced-page-type/date-statistice>
6. Informația cu privire la rezultatele generalizării practicii judiciare pe cauzele cu privire la traficul de ființe umane, traficul de copii, scoaterea ilegală a copiilor din țară și proxenetism. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2006, nr.5, p.15-19.
7. Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1994, nr.1.
8. Ibidem.
9. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.66-68.

10. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.100-102.
11. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.102.
12. Ibidem.
13. Ibidem.
14. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.13-15.
15. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.86-89.
16. Sentința Judecătorei raionului Criuleni din 03.05.2010. Dosarul nr.1-72/10. <http://jcr.justice.md>
17. ЛАЕВСКИЙ, В. Противодействие торговле людьми: некоторые вопросы квалификации преступлений. В: *Судовы веснік*, 2006, № 3, с.14-17.

Prezentat la 10.07.2015